

РЕГИОНАЛНА ЗДРАВНА ИНСПЕКЦИЯ – СИЛИСТРА
ДИРЕКЦИЯ „ОБЩЕСТВЕНО ЗДРАВЕ“

АНАЛИЗ И ОЦЕНКА
НА ЗДРАВΟΣЛОВНОТО СЪСТОЯНИЕ И ФИЗИЧЕСКОТО
РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ ЗА 2021/2022г.

Оценката на здравословното състояние и физическото развитие на децата и учениците в област Силистра е изготвена на базата на:

- ✓ Обобщените данни за здравословното състояние на децата и учениците, изготвени от медицинските специалисти от здравните кабинети въз основа на предоставените им от личните лекари талони от профилактичните прегледи, съгласно Наредба №3 на МЗ за здравните кабинети в детските заведения и училища (обн. ДВ. бр.38/2000г);
- ✓ Наредба № 8 на МЗ за профилактичните прегледи и диспансеризацията (обн. ДВ бр.92/2016г);
- ✓ Схемата за анализ на здравословното състояние на децата и учениците с приложени таблици (писмо на МЗ № 32-00-138 от 06.10.2005г.)

През учебната 2021/2022г. в област Силистра функционират 24 детски и 44 учебни заведения. Детските градини в някои общини са обединени с общо ръководство и филиали.

По данни на РУО, броят на децата в детските заведения е 3110, а на учениците е 9185.

Поради ниската посещаемост през изтеклата учебна година, с профилактични прегледи са обхванати 2796 деца (89,90%) и 8628 ученици (93,93%). Децата са разпределени в 131 групи, а учениците в 452 паралелки.

В анализа е включена информация за деца и ученици, които посещават детско или учебно заведение и имат извършен профилактичен преглед. Не е подадена информация:

- от 5 детски гради (ДГ „Св. Св. Кирил и Методий“ - с Богданци, ДГ“ Еделвайс“ с. Голеш, ДГ „Нарцис“ - гр. Силистра, ДГ „Полет“ - с. Цар Самуил, ДГ - Ножарево);
- от 6 училища (ОУ „Св.св. Кирил и Методий“ с. Нова Черна, СПИ „Хр. Ботев“ с. Варненци, ОУ „Васил Априлов“ с. Голеш, ПГСС с. Ситово, ОУ „Стефан Караджа“ с. Цар Самуил и ПГМСС „Н.Й. Вапцаров“ с. Средище).

По данни на РУО в по-горе посочените училища и детски градини се обучават 703 ученици и 292 деца, които не са обхванати с оценка и анализ на физическото развитие и здравословното състояние.

Анализа и оценката на здравословното състояние, физическо и психическо развитие на децата и учениците е една от основните дейности на направление „Профилактика на болестите и промоция на здравето“ в ДОЗ. Тези анализи помагат в съвместната работа с медицинските специалисти от детските и учебните заведения и показват къде трябва да се насочат усилията по укрепване на детското здраве.

Профилактичната дейност и диспансерно наблюдение на децата и учениците се извършва в съответствие с Наредба № 8 (ДВ бр. 92 и 93/2016г.) за организацията и провеждането на профилактичните прегледи и диспансеризацията.

Профилактичните прегледи за оценка на физическото, психическото развитие и здравословното състояние на децата се извършват по Методика за провеждане на профилактичните прегледи при деца от 0 до 18 години. Анализът е изготвен за учебната 2021/2022 г. на базата на данните, подадени от медицинските специалисти от здравните кабинети в детските заведения и училищата. Децата и учениците са разделени в 4 възрастови групи: 1-3 г., 3-7 г., 7-14 г., 14-18 г.

На територията на област Силистра са регистрирани 66 здравни кабинета, които се обслужват от 56 медицински специалисти (7 медицински фелдшери, 47 медицински сестри и 2 акушерки) на целодневен или почасов график.

Без здравно обслужване са 2 детски градини: 1 в община Силистра (ДГ „Нарцис“ гр. Силистра), 1 в община Кайнарджа (с. Голеш - ДГ „Еделвайс“) и 6 училища: 2 в община Кайнарджа (ПГМСС „Н. Й. Вапцаров с. Средище, с. Голеш - ОУ „В. Априлов“), 3 в община Тутракан („Св. Св. Кирил и Методий“ с. Нова Черна, ОУ „Ст. Караджа“ с. Цар Самуил и СПИ „Хр. Ботев“ с. Варненци) и 1 в община Ситово (ПГСС с. Ситово).

На новоназначените здравни специалисти се оказва методична помощ и се провеждат тематични обучения по профилактика и промоция на здраве, а с медицинските специалисти от училищата и детските градини в област Силистра през ваканциите се провеждат обучителни семинари по актуални теми на профилактиката и по национални профилактични програми. Във връзка с въведените протиепидемични мерки бяха преустановени работните срещи между експертите от РЗИ-Силистра и медицинските специалисти от здравните кабинети на учебните и детски заведения.

Остава проблема с кадровия дефицит на медицински специалисти, обслужващи здравните кабинети, особено в по-малките общини, където работят мед.сестри/мед. фелдшери в пенсионна възраст на непълнен работен график.

1.ЗДРАВНО СЪСТОЯНИЕ И ФИЗИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА ДЕЦАТА ДО 7 ГОДИШНА ВЪЗРАСТ

Физическото развитие на децата се определя по антропометричните показатели ръст и тегло, които се оценяват в съответствие с нормите за съответната възраст и пол. При индивидуалната оценка на физическото развитие на децата се оформят три групи: норма, разширена норма и извън нормата.

През учебната 2021/2022г. по данните предоставени от медицинските специалисти на детските заведения общият брой на децата до 7 год. възраст е 2796.

1.Резултати и оценка на ръста:

С измерване на ръст са обхванати 2714 от тях (97%), а при 82 деца (3%) не са предоставени талони за здравословно състояние. Данните показват следната структура:

- норма – 2337 деца (86%);
- разширена норма - 295 деца (11%);
- извън нормата - 82 деца (3%), в т.ч. 55 (67%) с нисък ръст и 27 деца (33%) с висок ръст.

норма (86%)	разширена норма (11%)	извън нормата 82 деца (3%)	
брой деца	брой деца	под нормата	над нормата
2337	295	55	27

2.Резултати и оценка на теглото:

С измерване на тегло са обхванати 2714 от тях (976%), а при 82 деца (3%) не са предоставени талони за здравословно състояние. Данните показват следната структура:

- норма – 2236 деца (82%),
- разширена норма – 347 деца (13%),
- извън нормата – 131 деца (5%), в т.ч. 43 (33%) с ниско тегло и 88 (67%) с тегло над нормата.

норма (82%)	разширена норма (13%)	извън нормата 131 деца (5%)

брой деца	брой деца	под нормата	над нормата
2236	347	43	88

Данните сочат, че децата с нисък ръст и с наднормено тегло съставляват 2/3 от общия брой на „деца извън нормата“, а тези с висок ръст и тегло под нормата - 1/3.

3. Физическа дееспособност на децата

Тестовите за физическа дееспособност на децата над 3-годишна възраст са проведени от педагозите в детските заведения. Предоставената информация за резултатите от проведените през учебната 2021/2022 г. тестове показват, че нормите са покрили 2386 от 2714 деца (88%).

4. Диспансерно наблюдение на децата до 7 годишна възраст

Съгласно изискванията на Наредба № 8/3.11.2016г. на МЗ диспансерното наблюдение на децата със заболявания се извършва от лекари специалисти. Личните лекари отразяват тази информация в профилактичните карти на децата.

На диспансерен учет се водят **18 деца (0,66%)** от общо прегледаните 2714 деца със следните заболявания:

Болести на окото -22% от общия брой диспансеризирани деца

- Н 47.5 -Увреждане на другите зрителни пътища - 4 деца

Психични поведенчески разстройства – 33% от общия брой диспансеризирани деца.

- F 84 - Генерализирани разстройства в развитието детски аутизъм - 3 деца
- F 48 - Други невротични разстройства - 2 деца
- F 98 Други поведенчески и емоционални разстройства с начало, типично за детство и юношество - 1 дете

Болести на ухото и мастоидния израстък -17% от общия брой диспансеризирани деца.

- К 90- Глухота - 3 деца

Болести на нервната система -22% от общия брой диспансеризирани деца.

- G 91.0 - Хидроцефалия - 2 деца
- G 40-0-8 - Епилепсия - 2 деца

Болести на ендокринната система – 6% от общия брой диспансеризирани деца

- E 10.9 - Инсулинозависим диабет - 1 дете

Отчетено е намаление на децата за диспансерно наблюдение за 2021/2022 г. спрямо 2020/2021 с 11 случая.

5. Регистрирани заболявания и аномалии при основния профилактичен преглед на деца до 7 годишна възраст.

При основния профилактичен преглед на децата, проведен от личния лекар в периода септември-декември 2021г. са съобщени и регистрирани **39** деца със заболявания и аномалии (1,4% от общо прегледаните 2714). Данните са отразени в личните карти на децата, 7 деца са във възрастовата група 0-3 год. и **32** деца във възрастта 4-7 години. В структурата на регистрираните 39 заболяванията водещи диагнози са:

- Затлъстяване - 10 случая (26%)
- Други - 6 случая (15 %)
- Пневмония - 5 случая (13%)
- Нарушение на рефракцията и акомодацията - 2 случая (5%)
- Глухота – 2 случая (5%)
- Смущение в зрението -2 случая (5%)
- Хронично заболяване на тонзилите и аденоидите - 2 случая (5%)

- Вродени аномалии - 2 случая (5%)
- Други единични 8 случая (21%) – остър хроничен пиелонефрит, вродени аномалии в т.ч. на сърдечно съдовата система, астма, алергичен ринит, специфично забавяне в развитието, специални симптоми и синдроми, неврози и захарна болест.

В сравнение с предходната 2020/2021 учебна година, относителния дял на децата с новооткрити заболявания, посещаващи детските заведения е намалял с 3 случая.

II.ЗДРАВНО СЪСТОЯНИЕ И ФИЗИЧЕСКО РАЗВИТИЕ НА УЧЕНИЦИТЕ

Физическото развитие на учениците се определя по антропометричните показатели ръст и тегло, които се оценяват в съответствие с нормите за съответната възраст и пол. При индивидуалната оценка на физическото развитие на учениците се оформят три групи: норма, разширена норма и извън нормата.

По препоръка на РЗИ-Силистра, медицинските специалисти от здравните кабинети в училищата също извършват индивидуални измервания на ръст и тегло на учениците.

Броят на подлежащите ученици от представените данни на медицинските специалисти от учебните заведения е 8628, а броят на измерените 8096 (94%). Не са измерени 532 (6%).

1.Резултати и оценка за ръста на учениците

Учениците са разпределени в две възр. групи (7-14г. и 14-18г.), със следните резултати:

норма – 6348 (78%)		разширена норма-1261 (16%)		извън нормата-487 (6%)	
7-13г.	14-18г.	7-13г.	14-18г.	7-13г.	14-18г.
4245 (52%)	2103 (26%)	824 (10%)	437 (6%)	226 (3%)	261 (3%)

2.Резултати и оценка на теглото:

Учениците от двете възрастови групи (7-14г. и 14-18г.), показват следните резултати:

норма – 5801 (72%)		разширена норма-1512 (19%)		извън нормата-783 (10%)	
7-13г.	14-18г.	7-13г.	14-18г.	7-13г.	14-18г.
3805 (47%)	1996 (25%)	973 (12%)	539 (6%)	550 (7%)	233 (3%)

3.Физическа дееспособност на учениците

Тестовите за физическа дееспособност на учениците са проведени от учителите по физическо възпитание и спорт в училищата. Предоставената информация за резултатите от проведените през учебната 2021/2022 г. тестове показват, че нормите са покрили **8116 от 8628 ученици (94%)**.

Напълно освободените от часовете по физическо възпитание ученици са 103 (1,3 %), няма включени ученици в групи по лечебна физкултура.

4.Данни и оценка на здравословното състояние на учениците

През учебната 2021/2022г. са регистрирани и съобщени 128 заболявания (1,6%) от общо обхванатите с профилактични прегледи 8096 ученици.

Структурата на заболяванията за учебната 2021/2022г. показват:

- болести на дихателната система (J35-J45) – 49 ученици (38%)
- захарна болест (диабет) (E10) и затлъстяване – 23 ученици (18%)
- болести на окото (H52-H54) - 24 (19%);
- гастрит (K29) - 9 ученици (7%);

- епилепсия (G40) - 3 ученици (2%);
- гръбначни изкривявания (M40-M43) – 3 ученици (2%).

Останалите заболявания са единични случаи при 17 деца (13%): пиелонефрит, смущения на менструацията, вродени аномалии, туберкулоза и др.

5. Диспансерно наблюдение на учениците

Съгласно изискванията на Наредба № 8/3.11.2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията, учениците с диагнози, подлежащи на диспансерно наблюдение, се обслужват от лекари специалисти по профила на заболяването. Личните лекари отразяват тази информация в профилактичните карти на учениците.

На диспансерен учет се водят 114 ученици (1,4%) от общо прегледаните 8096 ученици.

Най-голям е броят на случаите с астма (J45.0 –J45.1) – **34** ученици (30%), следвани от тези с инсулинозависим диабет (E10.9)- **13** (11%), епилепсия (G40.0-8) - **11** (10%), намалено зрение (H 54.2-H 54.5) - **6** случая (5%), **4** случая на ученици с юношески ревматоиден артрит (4%), **3** случая на ученици с вроден хипотиреоидизъм (3%), **3** случая на други уточнени вродени аномалии на сърцето (3%), **3** случая на детска церебрална парализа (3%) и следват по 2 случая на генерализирани разстройства в развитието детски аутизъм, хидроцефалия, митрална (клапна) инсуфициенция и др. – общо **20** случая (17%). Следват единични случаи на таласемия, цьолиакия, хроничен тубулоинтестициален нефрит и др. – общо **17** случая (15%) .

ИЗВОДИ:

1. Анализът е изготвен на база предоставените данни от профилактични прегледи с обхват 93% (без шест учебни заведения и пет детски гради поради липса на медицински специалисти и неспазване на срока за предоставяне на анализите.).
2. Относителният дял на извършените профилактични прегледи на децата посещаващи детските заведения в област Силистра през 2021/2022 г. е сравнително висок - 97%. Отчитат се 82 деца без извършен профилактичен преглед, което е 3% от общо не прегледаните деца в област Силистра.

Причините за по-ниския обхват на профилактичните прегледи в някои общини на областта за учебната 2021/2022 г. са комплексни и към тях отношение имат родителите, личните лекари на децата, както и не добрата комуникация между отделните структури. В тази връзка РЗИ-Силистра ще продължи активно да работи по проблема с оглед постигане на 100% обхват на децата от всички общини с профилактични прегледи, което е гаранция за ранно откриване на заболявания и своевременно лечение.

Прави впечатление непълната корелация на данните за новооткритите заболявания, подлежащи на диспансерно наблюдение и броят на фактически диспансеризираните деца.

3. Относителният дял на извършените профилактични прегледи на учениците посещаващи учебните заведения в област Силистра е 94%, като се отчитат 532 ученици без извършен профилактичен преглед (6%).
4. При регистрираните заболявания преобладават болестите на дихателната, зрителната, обмяната на веществата(затлъстяване), нервната система, вродени аномалии и др.

5. Независимо от епидемичната обстановка на медицинските специалисти е оказвана методична помощ и са давани указания за попълване на формулярите, но все още има некоректно попълнени таблици. Най-често срещаният пропуск е, че се попълва само броят на децата и учениците, но не навсякъде се вписва броят на прегледаните. В част от случаите не се отбелязва правилно или липсват данни в талоните за здравословно състояние и за децата и учениците с болести, подлежащи на диспансеризация. Това налага допълнително да се изискват липсващи данни и като цяло информацията за децата на диспансерно наблюдение остава с непълноти.
6. При създалата се епидемична обстановка РЗИ предостави възможност на избор за изпращане на схемите за анализ на здравословното състояние на деца и ученици на място и по електронен път, което да улесни медицинските специалисти.

ПРЕПОРЪКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ЗДРАВΟΣЛОВНОТО СЪСТОЯНИЕ НА ДЕЦАТА И УЧЕНИЦИТЕ

За намаляване на заболяванията при децата и учениците е необходимо да се работи по-активно в посока към:

- Повишаване на двигателната активност и закаляване на децата и учениците;
- Контрол и мерки по отношение на здравословното хранене на подрастващите, в съответствие с физиологичните норми и изискванията на наредбите за хранене;
- Осигуряване на ергономична училищна мебел, съобразно ръста на децата в различните възрасти, което е едно от условията за профилактиката на гръбначните изкривявания;
- Осигуряване на осветление, съответстващо на хигиенните норми и намаляване престоя пред телевизорите и компютрите – от голямо значение, за да се намаляват зрителните нарушения в детската и ученическа възраст;
- Осигуряване и спазване на оптималната учебна натовареност чрез правилно съставяне на седмичните разписания и балансиране на учебна заетост, активна почивка и спорт;
- Включване на дейности за намаляване на рисковите поведенчески фактори – тютюнопушене, употреба на алкохол, нездравословно хранене и ниска двигателна активност.

Затлъстяването ежегодно бележи известен ръст, с което се потвърждава, че децата не се хранят здравословно, консумират повече въглехидрати, в менюто често липсват пресни плодове и зеленчуци.

В създалата се извънредна епидемична обстановка в страната от месец март 2020 г. и въведената електронна форма на обучение при децата и учениците, двигателната активност е намаляла съществено. Преобладава времето пред електронни устройства (смарт-телефон, компютър, телевизор и др.).

В регистрираните заболявания и аномалии при основния профилактичен преглед при децата и учениците е отразен преобладаващ брой деца 27 (Н52-Н54) със смущения в зрението. По-големият брой деца вероятно се дължи на обхвата и на неергономичната учебна мебел в класните стаи и кабинети и не на последно място времето прекарано пред екраните на електронните устройства.

Небалансираното хранене, замърсеността на околната среда, натоварените учебни програми и стресовите ситуации в учебната и околна среда допринасят за

алергизацията и намалената резистентност на детския организъм към различни патогенни и химични фактори.

Мерки, които могат да се предприемат за подобряване на здравословното състояние на децата и учениците:

От медицинските специалисти в детските и учебни заведения:

- да организират и провеждат мероприятия за здравословно хранене и превенция на отклоненията в хранителното поведение;
- да участват активно в изготвянето и контрола на седмичните менюта, както и в избора на доставчик на хранителни продукти и храни;
- В плановете за здравно образование на медицински специалисти да се включат беседи на теми „Профилактика на затлъстяването. Здравословно хранене“ и „Профилактика на гръбначните изкривявания“.
- да участват активно с директорите в изготвянето на седмичните учебни разписания в училищата и да упражняват вътрешен контрол за правилното организиране на дневния режим в детските заведения.
- да участват във всички спортни мероприятия с децата и учениците, за повишена двигателна активност и превенция на проблемите свързани с наднорменото тегло.
- да информират родителите за необходимостта от предоставяне на информация за проведените профилактични прегледи на децата и учениците, да повишат възискателността си за предоставяне в срок на талоните от профилактични прегледи с ясни и точни диагнози, в съответствие с изискванията на Наредба № 8/22.11.2016 г. за профилактичните прегледи и диспансеризацията (ДВ бр. 92 от 2016 г.).

От ръководствата на учебните заведения:

- да мотивират за работа медицинските специалисти в ръководените от тях учебни заведения;
- да изискват от родителите да предоставят необходимата здравна документация при записването на децата в детските заведения и училища;
- да се спазват изискваният в Наредба № 9 за здравно-хигиенните изисквания при използването на персонални компютри в обучението и извънучебните дейности на учениците (ДВ бр.46/07.06.1994г.), като медицинските специалисти активно да информират родителите и учениците за необходимостта от контрол на зрението един път годишно от лекар специалист.
- да съдействат активно за пълноценното използване на наличната спортна база, като същата се поддържа в добро хигиенно състояние и се оборудва с подходящи уреди и съоръжения;
- да организират мероприятия за учениците в спортни секции и клубове по интереси.
- организиране и провеждане на редовни занимания по лечебна физкултура за децата и учениците с гръбначни изкривявания и затлъстявания, които да се осъществяват под ръководството на кинезитерапевт или рехабилитатор.
- да съдействат за пълноценно използване на спортната база и да организират мероприятия сред природата в извън учебно време за подобряване на физическата активност на подрастващите.

РЗИ-Силистра

Красимира Кръстева - гл. експерт в ДОЗ
Анжела Генова – гл. експерт в ДОЗ